

Giljeramo del Toro i Danijel Kraus

OBLIK VODE

Prevela
Eli Gilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Guillermo Del Toro and Daniel Kraus
THE SHAPE OF WATER

Copyright © 2018 by Necropolis, Inc
Illustrations copyright © by James Jean
Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Ljubavi,
u svim njenim vrstama i oblicima*

© Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Brza kao vode pad biće smrt,
i brza kao latice pad, ili lista,
brza kao uzimanje, i davanje, dah;
tako je prirodna, tako je brza tuga, ljubavi moja.*

KONRAD EJKEN

*Nije važno je li voda hladna ili topla
ako ćeš svejedno morati da je pregaziš.*

PJER TEJAR DE ŠARDEN

PRAISKONSKO

Prvo poglavlje

Ričard Strikland čita naređenja generala Hojta. Nalazi se na visini od tri i po hiljade metara. Letelica s dva propelera podrhtava jer je vetar udara poput boksaerskih pesnica. Poslednja deonica od Orlanda preko Karakasa i Bogote do Pižuajala, tačaka međunožja Peru–Kolumbija–Brazil. Naređenja su kratka, s crnim ispravkama. Objašnjavaju, stakato vojničkom poezijom, legendu o božanstvu iz džungle. Brazilci ga zovu Deus Brankuija. Hojt nalaže da Strikland predvodi lovce koje će unajmiti. Da im pomogne da uhvate stvorenje, šta god ono bilo, pa da ga dovuče u Ameriku.

Strikland želi da što pre obavi zadatak. To je njegova poslednja misija za generala Hojta. Siguran je u to. Ono što je uradio u Koreji vezalo ga je za generala narednih dvanaest godina. Njihov odnos je svojevrsna ucena i Strikland hoće da se oslobodi. Obaviće zadatak, najveći dosad, pa će moći da odbije dalje službovanje za Hojta. Tad će se vratiti kući, u Orlando, kod Lejni i dece – Timija i Tami. Biće muž i otac,

što mu nikad nije polazilo za rukom zbog Hojtovih mutnih poslova. Postaće sasvim novi čovek. Biće slobodan.

Ponovo se posvećuje naređenjima. Usvaja bezobzirni način razmišljanja. Te jadne drkadžije u Južnoj Americi. Ne mogu kriviti primitivnu zemljoradnju za siromaštvo. Naravno da ne mogu. Božanstvo sa škrigama nezadovoljno je njihovim ophođenjem prema džungli. Letelica prokišnjava i mastilo se razliva po papiru. Briše ga o pantalone. Američka armija, piše dalje, veruje kako Deus Brankuija ima osobine koje mogu naći vojnu primenu. Njegov zadatak će biti da pazi na „američke interese“ i pobrine se da ekipa bude „motivisana“, kako je Hojt sročio. Strikland iz prve ruke zna Hojtove teorije o motivaciji.

Razmišljaj o Lejni. U stvari, s obzirom na ono što će možda morati da uradi, bolje je da ne razmišlja o njoj.

Pilot psuje na portugalskom, opravdano. Sletanje je jezi-vo. Pista je oteta od džungle. Strikland se tetura iz aviona i otkriva da je vrućina vidljiva, mrlja koja lebdi. Jedan Kolumbijac u majici bruklinskih *Dodžersa* i havajskom šortsu maše da priđe kamionetu. Devojčica u zadnjem otvorenom delu vozila gađa Striklanda bananom u glavu, ali toliko mu je muka od leta da ne reaguje. Kolumbijac ga vozi u varoš, tri kvadratne četvrti s kolicima za voće s tandrkavim drvenim točkovima oko kojih trče bosonoga deca naduvenih stomaka. Strikland obilazi prodavnice i instinktivno kupuje: upaljač, veliki tetrapak soka, plastične kese sa zip-zatvaračem, talk za stopala. Toliko je vlažno da su pultovi na koje spušta pezose orošeni suzama.

U avionu je listao knjigu s frazama. „*Você viu Deus Brânquia?*“*

* Port.: Jeste li videli Deusa Brankuiju? (Prim. prev.)

Trgovci se smejuje i mašu šakama oko vrata. Strikland nema jebenog pojma šta to znači. Tela tih ljudi imaju oštar metalni vonj, kao sveže zaklana stoka. Odlazi asfaltiranim drumom koji mu se topi pod stopalima. Ugleda mršavu mačku koja se koprca u crnom talogu. Umire, polako. Njene kosti će izbledeti i utonuti u katran. To je najbolji put koji će Strikland videti u sledećih godinu i po dana.

Drugo poglavlje

Noćni stočić podrhtava od zvonjave budilnika. Ne otvarajući oči, Elajza pritiska ledeno dugme da ga učutka. Prenuo ju je iz dubokog, mekog, toplog sna i ona želi da se vrati, još jedan primamljiv minut. Ali san uzmiče pred budnim traganjem; uvek je tako. Bilo je vode, tamne vode – toliko se seća. Tone vode su je pritiskale, ali nije se davila. Disala je u njoj, zapravo bolje nego ovde, na javi, u sobama punim promaje, u jeftinoj hrani, u struji treperavog napona.

Iz prizemlja trešte tube. Žena vrišti. Elajza uzdiše na jastuku. Petak je i prikazuje se novi film u bioskopu *Arkada*, koji radi dvadeset četiri sata odmah ispod njenog stana. To znači da će morati da unese nove dijaloge, zvučne efekte i muzičke podloge u ritual buđenja ako ne želi da joj srce preskoči svaki put kad se prepadne. Sad se čuju trube; potom gomila ljudi urla. Elajza otvara oči. Prvo ugleda budilnik koji pokazuje da je 22.30, a zatim snopove svetlosti filmskog projektora koji se probijaju kroz podne daske, bojeći klupka prašine.

Seda i povija ramena od hladnoće. Zašto oseća miris kakaoa? Neobičnoj aromi se pridružuje neprijatan zvuk: vatrogasna kola severoistočno od parka Paterson. Elajza spušta stopala na hladan pod i gleda kako se svetlost projektora pomera i treperi. Bar je ovaj novi film šareniji od prethodnog, crnobelog po imenu *Karneval duša*. Jarke boje koje joj se slijavaju po stopalima ohrabruju je da ponovo utone u sanjarenja: ona ima novac, mnogo novca, a prodavci joj obuvaju jedne cipele živih boja za drugim. Oduzimate dah, gospođice. S takvim cipelama ćete – pa, osvojicete svet.

Međutim, svet je pokorio nju. Drangulije kupljene na rasprodajama za nekoliko penija i zakačene na zidove ne mogu da sakriju drvo koje su termiti izgrizli ili pokolebaju bube što se razmire čim ugasi svetlo. Elajza odlučuje da ne obraća pažnju na to; jedino tako može da pregura noć, naredni dan, život. Odlazi u čajnu kuhinju, podešava tajmer, stavlja tri jajeta u šerpu s vodom i produžava u kupatilo.

Elajza uvek daje prednost kupanju nad tuširanjem. Dok voda teče, ona skida frotirsku pidžamu. Žene na poslu ostavljaju ženske časopise na stolovima u menzi, a bezbroj članaka otkrilo je Elajzi na koje bi delove tela trebalo da obrati pažnju. Ali kukovi i grudi ne mogu se porediti s naduvenim keloidnim ružičastim ožiljcima s obe strane vrata. Naginje se sve dok golim ramenom ne udari u staklo. Svaki ožiljak dugačak je osam centimetara i pruža se od vratne vene do grkljana. Zavijanje sirena se približava; celog života, trideset tri godine, živela je u Baltimoru te može da prati vatrogasna kola sve do Brodveja. I ožiljci na njenom vratu su mapa, zar ne? Mesta kojih je bolje da se ne seća.

Gnjura glavu pod vodu i zvuci iz bioskopa postaju glasniji. *Umreti za Čemoša*, viče devojka u filmu, *znači živeti zauvek!* Elajza nema predstavu je li dobro čula. Premešta sapun iz

jedne ruke u drugu, uživa u tome što je mokra, toliko skliska da bi mogla da prolazi kroz vodu kao riba. Osećaji iz lepog sna je pritiskaju, snažno poput muškog tela. Odjednom je sveprožimajuće erotično; nasapunjani prsti klize joj između butina. Odlazila je na sudare, iskusila seks, sve te stvari. Ali otada su prošle godine. Muškarci upoznaju nemu devojkicu pa je iskoriste. Nijedan nije na sudaru pokušao da razgovara s njom, ne stvarno. Samo su grabili i uzimali kao da ona, bez glasa kao životinja, *jest*e životinja. Ovo je bolje. Koliko god bio maglovit, muškarac iz sna je bolji.

Ali oglašava se tajmer, to pakleno pištalo. Elajza se zagrcne, posramljena iako je sama. Ustaje, voda joj se sliva niz svetlucavo telo. Oblači ogrtač i, drhteći, odlazi u kuhinju. Isključuje šporet i prihvata loše vesti sa sata: 23.07. Kako li je izgubila toliko vremena? Oblači prvi grudnjak koji je ugledala, zakopčava prvu bluzu koja joj je pala pod ruku i zaglađuje prvu suknju koju je dohvatila. U snu je prštala od života, ali sad je beživotna kao jaje koje se hladi na tanjiru. U spavaćoj sobi visi ogledalo, ali odlučuje da se ne pogleda za slučaj da je osećaj ne vara i da je zaista nevidljiva.

Treće poglavlje

Kad je Strikland pronašao rečni čamac dugačak petnaest metara na dogovorenom mestu, prineo je upaljač Hojtvom naređenju, što je uobičajeni postupak. Sad je sve crno, pomislio je, sve je ispravljeno. Kao i sve ostalo ovde, čamac vređa njegove vojničke standarde. Sklepan je od otpada zakućanog za otpad. Čunak je zakrpljen trošnim limom. Gume na trupu izgledaju kao da su bušne. Jedino mesto u hladovini na plovilu nalazi se ispod čaršava razapetog između četiri motke. Biće vruće. To je dobro. Sagoreće sve bolne misli o Lejni; o njihovom svežem, čistom domu; o šuštanju floridskih palmi. Mozak će mu besno ključati, što ovakav zadatak i iziskuje.

Prljava smeđa voda izvire između dasaka mola. Jedni članovi posade su beli, drugi su preplanuli, treći su crvenkastosmeđi. Neki imaju tetovaže i pirsinge. Svi nose vlažne sanduke preko mostića – jedne jedine daske koja se strahovito uleže pod težinom. Strikland ide za njima i stiže do trupa na kojem piše *Džozefina*. Majušni okrugli otvori nagoveštavaju

skrpljenu donju palubu, jedva dovoljnu za kapetana. Nervira ga sama reč *kapetan*. Hojt je jedini kapetan ovde, a Strikland je njegov zastupnik. Nije raspoložen za budale koje upravljaju čamcem i zamišljaju da vode glavnu reč.

Nalazi kapetana, Meksikanca s naočarima i belom braodom. Nosi belu majicu, bele pantalone i beli slameni šešir. Potpisuje prijemnice, sav važan, pa uzvikuje: „Gospodine Striklande!“ Vojnik se oseća kao da je zakoračio u jedan crtani film koji njegov sin gleda: *Gospoodine Striiklande!* Negde nad Haitijem zapamtio je kapetanovo ime: Raul Romo Zavala Enrikez. Pristaje mu, počinje prikladno i zatim se pompezno nadima.

„Pogledajte! *Escoces i purs cubanos*,* prijatelju, samo za vas.“ Enrikez mu pruža cigaru, pripaljuje svoju pa toči viski u dve čaše. Strikland ne pije kad je na zadatku, ali pristaje da nazdravi s Enrikezom. „*Za aventura magnífico!****“ Otpijaju gutljaj i Strikland mora priznati da je dobar osećaj. Prija bilo šta što će, bar nakratko, oterati senku generala Hojta koja se nadvija nad njim, kao i pitanje šta će biti sa Striklandom ako ne uspe da „motivše“ Enrikeza. Dok piju viski, utroba mu je vrela kao džungla oko njih.

Enrikez je čovek koji već dugo pravi kolutove od dima: savršeni su.

„Cigare, piće, uživanje! To je jedini luksuz koji ćete neko vreme imati. Dobro je što niste zakasnili, gospodine Striklande. *Džozefina* nestrpljivo čeka da se otisne. A Amazonija ne čeka nikoga.“ Striklandu se ne dopada šta to poređenje nagoveštava. Spušta čašu i zagleda se u njega. Enrikez prasne u smeh i zapljeska rukama. „Tako je. Ljudi kao mi,

* Špan.: škotski i čiste kubanske. (Prim. prev.)

** Špan.: veličanstvenu avanturu. (Prim. prev.)

pioniri *Sertão*,* ne moramo da pokazujemo uzbuđenje. *Los brasileños*** su nam ukazali čast rečju *sertanista*. Lepo zvuči, zar ne? Uskomeša krv?“

Enrikez se posebno priseća putovanja do ispostave *Instituto de Biologia Maritima*. Tvrdi da je nosio – sa svoje *dos manos!**** – krečnjačke fosile na kojima su tobože predstave Deusa Brankuije. Naučnici su te fosile datirali u devonski period, a to je, jeste li znali, gospoodine Striiklande, deo paleozoika? To je ono što, naglašava Enrikez, privlači ljude poput njih u Amazoniju, gde opstaju primitivni oblici života. Tu čovek može da vrati kalendar unazad i dotakne ono što je nedodirljivo.

Strikland se ceo sat uzdržava pa onda pita: „Jeste li obezbedili čarter?“

Enrikez gasi opušak pa se mršti dok gleda kroz okruglo prozorče. Tu nalazi nešto što mu mami širok osmeh i podstiće ga da zapovednički mlatara rukama.

„Videli ste ljude s tetoviranim licem? S čepovima u nosu? To nisu Indijanci kao vaš Tonto. To su *índios bravos*. Svaki kilometar Amazona, od Negro Branka do Šingua im je u krvi. Dolaze iz četiri različita plemena. I unajmio sam ih kao vodiče! Nemoguće je, gospodine Striklande, da se naša ekspedicija izgubi.“

„Jeste li obezbedili čarter?“, ponavlja Strikland.

Enrikez se hladi šeširom. „Vaši Amerikanci su mi mejlom poslali mimeografe. U redu. Naša *expedição científica*****

* Sertao je oblast u Amazoniji, doslovno znači: zaleđe, šipražje. (Prim. prev.)

** Port.: Brazilci. (Prim. prev.)

*** Špan.: dve ruke. (Prim. prev.)

**** Port.: naučna ekspedicija. (Prim. prev.)

pratiće njihove vijugave linije dokle god može. A onda ćemo, gospodine Striklande, nastaviti peške! Pronaći ćemo *vestigios*,* ostatke prvobitnih plemena. Tim ljudima je industrija naškodila više nego što možete da zamislite. Džungla guta njihove krike. Međutim, mi dolazimo u miru. Mi nudimo darove. Ako Deus Brankuija postoji, oni će nam reći gde ćemo ga pronaći.“

U rečniku generala Hojta, kapetan jeste motivisan. Strikland mu odaje priznanje na tome. Ali primećuje upozoravajuće znake. Ako Strikland zna bilo šta o divljini, onda je to da ona prlja, iznutra i spolja. Ne nosiš belu odeću osim ako ne znaš šta, kog đavola, radiš.

Četvrto poglavlje

Elajza izbegava zapadni zid spavaće sobe sve do poslednjeg trenutka u nadi da će je prizor možda nadahnuti. Soba nije prostrana te je i zid nevelik: dva i po sa dva i po, a svaki centimetar pokriven je cipelama koje je godinama kupovala na rasprodajama i u prodavnicama polovne robe. Zumbane salonke, lake kao pero, boje višnje i začina. Preteške, starinske, s vrhom nalik ašovu. Satenske, boje šampanjca s otvorenim prstima, nalik hrpi palog šifona s venčanice. Bleštavocrvene s potpeticama od deset centimetara: kad ih obuješ, izgleda kao da ti stopala obavijaju nežni slojevi ružinih latica. U uglovima stoje isprljane klompe, ravne sandale s kaišem oko članka, plastične mokasine i ružne cipele od nubuka koje imaju samo sentimentalnu vrednost.

Svaka cipela visi na kukici koju ona, kao podstanarka, nema pravo da zakuca u zid. Vreme radi protiv nje, ali ona ga ipak traći i pažljivo bira salonke s plavim kožnim cvetom na prednjem delu od providne plastike. Obuća će biti njena jedina pobuna večeras, baš kao i svake noći. Stopala

* Port.: tragove. (Prim. prev.)

te povezuju sa zemljom, a kad si siromašan – ni delić tog tla ti ne pripada.

Seda na krevet da ih obuje. Kao vitez koji gura šake u čelične rukavice. Dok pomera prste kako bi joj cipela legla, pogled joj bludi do klimave hrpe longplejki. Većinu je kupila pre mnogo godina, a gotovo svaka čuva uspomene na sreću utisnutu u vinil zajedno s muzikom.

The Voice of Frank Sinatra: jutro kad je na školskom pešačkom prelazu pomogla saobraćajcu da izbavi paperjaste smeđe piliće koji su pali ispod kanalizacione rešetke. *One O'Clock Jump* Kaunta Bejzija: dan kad je videla prejako udarenu bejzbol loptu, što je retko kao vetruška s crvenim nogama, koja je poletela sa stadiona Memorijal i odbila se o požarni hidrant. *Stardust* Binga Krozbiya: popodne kad je s Džajlsom gledala film *Seti se noći* s Barbarom Stenvik i Fredom Makmarijem u bioskopu u prizemlju pa do kraja dana ležala na krevetu, vraćala iglu na ploči, pitala se da li i ona, kao prevarantkinja dobrog srca koju je Stenvikova glumila, služi kaznu u ovom surovom životu i hoće li je neko, kao Makmari, čekati onog dana kad se oslobodi.

Dosta: besmisleno je. Niko je ne čeka niti ju je ikad čekao, a ponajmanje aparat kroz koji mora da provuče karticu kad stigne na posao. Oblači kaput i uzima tanjir s jajima. Čudni miris kakaoa još je jači u kratkom hodniku punom prašnjavih metalnih kutija koje čuvaju ko zna kakva celuloidna blaga. Zdesna je jedini drugi stan u zgradi. Elajza dvaput kuca pa ulazi.

Peto poglavlje

Sat kasnije, polaze. Vodiči kažu da je suvo godišnje doba milina; zove se *verão*. Vlažno godišnje doba je pravi užas; niko neće čak ni da kaže Striklandu kako se ono zove. Prethodno vlažno godišnje doba za sobom je ostavilo *furos*, poplavljene prečice preko rečnih zavijutaka, i *Džozefina* će ploviti njima dok može. Ti potkovičasti kanali pretvaraju Amazon u životinju. On juri. On se krije. On udara. Enrikez radosno urla i pali motor, a zelenu, tresetnu džunglu ispunjava otrovni crni dim. Strikland se drži za ogradu i zuri u vodu. Boje je čokoladnog mleka s penom nalik beličastim gumenim bombonama. Miskantusi visoki četiri i po metra duž obala liče na čekinje na leđima ogromnog medveda koji se budi.

Enrikez voli da prepusti kormilo prvom oficiru kako bi vodio brodski dnevnik. Hvali se kako će postati slavan kad neko objavi njegove spise. Svi će čuti za velikog istraživača Raula Roma Zavalu Enrikeza. Gladi kožni brodski dnevnik i verovatno sanjari kako će na fotografiji na korici izgledati prikladno samozadovoljno. Strikland potiskuje mržnju,

gađenje i strah. Takva osećanja ometaju, *odaju*. Hojt ga je naučio tome u Koreji. Samo radi svoj posao. Najbolje je kad ne osećaš baš ništa.

Međutim, možda je jednoličnost najneprimetniji ubica iz džungle. Dan za danom, *Džozefina* brodi beskrajnom vodenom prugom ispod izmaglice koja se vijugavo širi. Jednog dana, Strikland primećuje veliku crnu pticu nalik masnoj mrlji na plavom nebu. Lešinar. Kad ga je jednom primetio, nastavio je da ga viđa svakog dana. Polako kruži i čeka da Strikland umre. Dobro je naoružan, jurišna puška stoner M-63 je u prtljagu, a bereta 70 u futroli. Prsti ga svrbe od želje da upuca pticu. Taj lešinar je Hojt, nadzire. Ta ptica je Lejni, oprašta se. Ne može da odluči koga predstavlja.

Noćna plovidba je opasna i tad bacaju sidro. Strikland uglavnom ostaje sam na pramcu. Neka posada šapuće. Neka *indios bravos* zure u njega kao da je američko čudovište. Večeras je mesec velika rupa izdubljena u noćnom tkivu kako bi otkrila bleđu, blistavu kost. Nije primetio kad mu je Enrikez prišao otpozadi.

„Vidite li? Veselu ružičastu priliku?“

Strikland je besan, ne na kapetana nego na sebe. Kakav to vojnik ne čuva leđa? Pored toga, Enrikez ga je uhvatio kako bulji u mesec. To je žensko ponašanje, Lejni bi uradila tako nešto i tražila da je drži za ruku. On sleže ramenima u nadi da će čovek otići. Međutim, kapetan pokazuje brodskim dnevnikom. Strikland gleda u daljinu i tad spazi talasasti skok i srebrni mlaz.

„*Boto*“, kaže Enrikez. „Rečni delfin. Šta mislite? Dva metra? Dva i po? Samo su mužjaci toliko ružičasti. Imamo sreće što smo ga videli. Muški *boto* je veliki usamljenik. Drži se po strani.“

Strikland se pita da li se Enrikez igra, ruga njegovoj sklonosti ka samoći. Kapetan skida slameni šešir i bela kosa mu zablista na mesečini.

„Znate li legendu o *botu*? Verovatno ne. Vas više uče o puškama i mecima, jelda? Mnogi urođenici veruju da je ružičasti rečni delfin *encantado*, menjalac oblika. Ovakvim noćima se pretvara u neodoljivo lepog muškarca i odlazi u najbliže selo. Možete ga prepoznati po šeširu koji nosi da sakrije otvor za disanje. Tako prerušen, zavodi najlepše žene u selu i odvodi ih u svoj dom ispod reke. Samo čekajte pa ćete videti. Noću nećete zateći mnogo žena blizu reke jer se plaše da će ih *encantado* oteti. Ali ja mislim da ta priča uliva nadu. Nije li neki podvodni raj bolji od života ispunjenog siromaštvom, incestom i nasiljem?“

„Približava se.“ Strikland nije to nameravao da kaže naglas.

„Ah! Onda bi svakako trebalo da se pridružimo ostalima. Kažu da *encantado* prokune one koji ga pogledaju u oči košmarima od kojih polude.“

Enrikez tapše Striklanda po leđima kao da su prijatelji, iako nisu, pa polako odlazi, zviždućući. Strikland je kleknuo pored ograde. Delfin zaranja kao igla za pletenje. Verovatno zna šta su čamci. Sigurno čeka ostatke ribe. Strikland vadi beretu iz futrole, procenjuje gde će delfin izroniti i cilja. Bajkovite basne ne zaslužuju da žive. Surova stvarnost, to je ono što Hojt traži i šta on mora da pronađe ako hoće da ode odavde u jednom komadu. Delfinov obris pomalja se ispod vode. Strikland čeka. Želi da ga pogleda u oči. Hoće da on postane taj koji će deliti košmare. On će dovesti džunglu do ludila.